

Geen groot gevaar, wel overlast in buitendijks gebied

'Bij harde wind slaat het water tegen de gevel'

Ongeveer 115.000 Nederlanders wonen buitendijks langs rivieren, grote meren of de kust. Zij wonen aan de waterzijde van een dijk of duin. De gebieden zijn niet wettelijk beschermd. Meestal is er geen groot gevaar, maar wel wateroverlast. Welk beleid voert de overheid? En hoe vinden de mensen het om buitendijks te wonen? "Als het water komt, stijgt de bloeddruk wel."

DOOR THEO BRAND

Met zijn vrouw en zoon heeft Bettus van Emst (63) een veehouderij in de Hoenwaard langs de IJssel bij Hattem, iets ten zuiden van Zwolle. Bijna zijn hele leven woont hij in dit buitendijkse gebied van zo'n driehonderd hectare. Ruim tien boerderijen staan hier op een zandrug. "Eens in de twee of drie jaar stroomt de polder hier onder," zegt Van Emst. "Ons huis bleef tot nu toe altijd droog, maar bij de burens hielp ik in 1995 om water uit het huis te scheppen."

"Bij dreiging buitendijks kan het waterschap een deel van de regie pakken"

Zandzakken

Met kerst van dat jaar ging de familie Van Emst met de trekker naar de kerk in Hattem; de enige manier om droog over te komen, want op de weg stond 70 centimeter water. "In 1997 gingen we door het oog van de naald. We hadden veel zandzakken gelegd en omdat bij Zutphen een groot buitendijks gebied langs de IJssel onder water ging, hielden we het hier droog. Met een noordwesterstorm zat de schrik er goed in." Volgens de agrariër is in kritieke situaties de kracht en richting van de wind doorslaggevend. En ook de hoeveelheid neerslag. "De berekeningen van Rijkswaterstaat over de waterstand zeggen lang niet alles. Het is altijd koffiedik kijken hoe de IJssel reageert."

Hoogwater is er meestal in de winter. Maar in de jaren tachtig liep de Hoenwaard drie keer onder tijdens de zomers, wat zich in 2013 en 2016 herhaalde. "Veel gewas gaat dan verloren. De schade is enorm. Het water op de bodem werkt als een vergrootglas waardoor het gewas wegbrandt. We lopen altijd drie maanden vooruit met onze voorraden. Dat kost extra opslagruimte. Het is hier boeren met een handicap. Als het water komt, stijgt de bloeddruk wel."

Adviseur Beheer Jorrit Geerlinks van waterschap Vallei en Veluwe was erbij toen in de zomer van 2016 de polder onder water stond. "Honderden dode vissen moesten we ruimen, waaronder enorme bramses." Geerlinks en zijn collega's waren al eerder in actie gekomen. "De schuiven moesten dicht en het gemaal op volle kracht aan. En we reden langs bij alle agrariërs om te waarschuwen dat het vee naar binnen moest. Toen de IJssel zakte hebben we tot middernacht het gras langs de sloten gemaaid. In de zomer groeit het gras snel en als je dat weghaalt, krijgt het water meer ruimte. De afvoer uit het gebied kwam zo beter op gang."

Standvastig

Ook in Flevoland wonen mensen buitendijks onder wie Ton Lansink

in Lelystad Parkhaven. "Het IJsselmeer is mijn achtertuin, prachtig toch? Drie keer per jaar komt het water ons paadje over. Soms staat er tachtig centimeter meer water dan normaal, daar raak je aan gewend." Lansink had als voormalig voorzitter van de bewonersvereniging veel contact met medewerkers van waterschap Zuiderzeeland. "Het zijn vakmensen die standvastig zijn als het om besluitvorming gaat, maar altijd in goed overleg."

Maar liefst 24 gebieden in Flevoland liggen buitendijks. In 2005 heeft de provincie ze overgedragen aan het waterschap. Op drie locaties is het waterschap wegens urgentie aan de slag gegaan. Naast Parkhaven in Lelystad gaat het om het Muiderzand bij Almere en Park de Eemhof bij Zeewolde waar een appartementencomplex buitendijks ligt. "Als het hard waait, slaat het water hier weleens tegen de gevel," zegt projectmanager Teun Molenaar van het waterschap. "De locaties moeten voldoen aan de eisen van waterveiligheid. Dat vraagt om maatregelen die we in goed overleg met de eigenaren uitvoeren."

Verkeerde kant

We gaan terug naar het Nederlands rivierengebied. Hier trof de overheid de afgelopen jaren maatregelen in

Adviseur Jorrit Geerlinks van waterschap Vallei en Veluwe en boer Bettus van Emst in de Hoenwaard bij Hattem (Foto Evert van de Worp).

het kader van Ruimte voor de Rivier. Uiteraard verkleinen deze ingrepen de dreiging van hoogwater, deels ook voor wie buitendijks wonen. Maar... buitendijks blijft buitendijks. Dat weten ze in de Geitenwaard langs de Rijn bij Pannerden maar al te goed. "Onlangs had een familie hier een huis gekocht. Een roeiboot kregen ze er gratis bij," vertelt Bert

van de regie pakken. Om schade te voorkomen kunnen we gaan voorinunderen. Dat wil zeggen: het water alvast op gecontroleerde wijze laten instromen door de schuiven open te zetten. Zo voorkom je schade. "In de Geitenwaard staan tien woningen. Bij een dreiging gaan we bij iedereen persoonlijk langs. En voor de meeste mensen is het dan geen verrassing. Behalve die ene

zakken geleverd en de man persoonlijk ondersteund. Gelukkig viel het uiteindelijk mee."

Theo Brand is communicatieadviseur bij waterschap Vallei en Veluwe en redactielid van Het Waterschap.

"Maar ik woon toch achter een dijk?"

Alexander, medewerker waterkering van waterschap Rijn en IJssel. "En dat is zeker geen overbodige luxe. Soms is de woning niet bereikbaar en heel soms bestaat er kans op water in de woning. Bij dreiging van een overstroming van buitendijks gebied, kan het waterschap een deel

meneer die er in 2011 amper twee maanden woonde. Hij zei: 'Maar ik woon toch achter een dijk?' Ik hielp hem gauw uit de droom: 'Ja, maar wel aan de verkeerde kant van de dijk.' Hij schrok. Als waterschap dienen we het algemeen belang. Maar in dit geval hebben we zand-

Nederland Buitendijks

Vier procent van Nederlands landoppervlak ligt buitendijks. Het dichtstbevolkte buitendijkse gebied ligt in de regio Rijnmond-Drechtsteden met grote economische belangen. De risico's voor mensen die buitendijks wonen of werken zijn relatief laag. Wel kan er sprake zijn van wateroverlast. Bewoners en gebruikers zijn zelf verantwoordelijk voor het treffen van maatregelen en dragen zelf het risico van waterschade. Naar verwachting groeit het aantal mensen dat buitendijks woont deze eeuw met 60 duizend tot in totaal 175 duizend mensen.

Bron: Deltaprogramma Nieuwbouw en Herstructurering. Zie ook: www.risicokaart.nl.